13.

Q. D. B. V.

DISQUISITIO HISTORICA

De

BELGARDIA POMERANORUM,

PRAESIDE

CONRADO SAMUELE SCHURZFLEISCHIO, PROF. PUBL.

INSTITUTA

a

MARTINO Beilfuß/ BELGARDIENSI.

D. XIX. Apr. A. cIↄ Iↄc XXCIV.

CUM PRIVILEGIO SEREN. EL. SAXON.

Disputatio XXXVIII.

LIPSIAE, Apud NICOLAUM SCIPIONEM.
cIↄ Iↄc XCIIX.

I.

QVae ſint initia urbium, multi cum labore perqvi-runt: late autem patet iſta disqviſitio, ſi vel praecipuas unius regionis urbes complecti cupiamus.

II. Illud qvidem omnium antiqvitatis peritorum vocibus et literis comprobatum eſt, in Germania transrhenana, et in ea ſigillatim parte, qvae ad oram maris Svevici pertinet, urbes ſerius fuiſſe conditas, atqve ibi nulla, vel exigua cultus Germanici veſtigia ante *S. XII.* extitiſſe.

III. Nihilo ſecius reguli illius ad mare Svevicum porrectae gentis, diu poſt alios Principes clientelam Imperio profeſſi ſunt, atqve amplum et opulentum regionis ſuae patrimonium, non falſa officii ſignificatione, et ritu ſolenni addixerunt, atqve in civitatem Germanicam aſcripti, fidem et obſeqvium legibus aſtrinxerunt. *Albertus Cranzius lib. VI. Vandal. cap. 14. Nicolaus Leutbingerus Comment. part. IX. Matthaeus Dreſſerus in orat. in ſolennibus Philippi Iulii Ducis Stetini habita, Ioannes Micraelius Chron. Pomeran. lib. II. p. 261. Aub. Miraeus de ſtat. relig. Chriſt. lib. I. cap. 39.*

IV. Ante annum MCLXXXI. ſuo nomine et regio iure imperarunt, ſed conſilio et induſtria Friderici Aenobarbi ad foedus invitati, Henrici Leonis partes deſeruerunt, ſtatumqve mutarunt, et principatus nemini obnoxios, Imperatoris beneficio agnoſcere coeperunt. Affirmat *monachus Lauterbergenſis,* Pomeranos, Henrico Gvelpho ſocietate coniunctos, in finitimam usqve oram excurſiones feciſſe, et Iuterboco crudeliter direpto, magnam hominum manum abduxiſſe, *Chron. an. MCLXXIX.*

V. Fa-

V. Facile tamen largiar, etiam ante Aenobarbum, Imperatores interdum comiter habitos, ſeu fama, ſeu veneratione auguſti nominis, qvae ferociſſimos ſaepe populos inflexit. Hinc in vita Ottonis Babenbergenſis legamus, qvod VVartislaus Lotharium appellarit *dominum ſuum, lib. III. cap. 6.* Qvorſum ſpectat, qvod tradit Otto Friſingenſis, Ducem Poloniae a Lothario II. Imp. ad clientelam nomine Pomeraniae profitendam fuiſſe adactum, *Chron. lib. VII. cap. 19.* Sed non definit, Pomeraniam univerſam, an partem Germaniae propiorem intelligat, qvae citerior nominatur. Ea enim cum Sedino, ulterioris Pomeraniae urbe, citius in ordinem ſocietatemqve regni Germanici eſt recepta, *apud Dreſſerum c. l.*

VI. Nihil vero rationibus imperii regii Principum Pomeraniae officiebat, etiamſi Polonis ſe coniunxerant, qvod ſalvo regendi iure feciſſe intelliguntur. Ex hoc capite bella adverſus Polonos geſta ſunt, qvibus magnam aetatis partem conſumpſit Svantepolcus, et iura gentis ſuae, ac Pomeraniam ulteriorem fortiter defendit, qvae tunc libera ſuiqve iutis manebat, cum Caſimirus et Bogislaus ſuos citerioresqve principatus, lege beneficiaria reddendos, Friderico Aenobarbo offerrent. Digna hic lectu eſt *genealogia Valentini Eichſtedii,* accurate diligenterqve confecta, qvae extat *in Vandalia Davidis Chytraei*, unde cum deductae a Svantiboro propagines, tum earum diſtinctae ſucceſſiones, principatusqve diverſi perſpiciuntur.

VII. Hinc ratio cauſaqve repeti poteſt, qvamobrem aliqvot Pomeranorum familiae eqveſtres, diu abſtinuerint ritu ſolennium, qvae in beneficiariis praediorum conceſſionibus iure alioqvi Langobardico reqviruntur, ac rite peraguntur. Nam ſine dubio hoc inſigne luculentumqve antiqviſſimi generis indicium eſt, nec obſcure confirmat, has tales familias belli artibus deditas, bona poſſeſſionesqve a Venedis ſtrenue et acriter

vin-

vindicasse. Documento est incluta *Borkiorum* Eqvitum prosapia, qvae magno et memorabili temporis intervallo praedia sua sine ritu beneficiarii iuris tenuit, atqve ad posteros titulo hereditario transmisit. *V. Micraelius Chron. Pom. lib. III. p. 344. et lib. VI. p. 451.* Qva de causa singularem *feudorum* Pomeraniae indolem agnoscunt iurisperiti omnes, *Chemnitius, Mevius, et Brunnemannus, et novissime Strykius in exercit. de feudis Pomeran. cap. I.* Pristina tamen haec conditio postea sensim desiit et mutata est, pleraqve autem non mera lege beneficiaria, sed mixta qvadam ratione censeri coeperunt, qvae, nihil vetat, qvominus *feuda hereditaria mixta* appellentur.

VIII. Omnino igitur, ultimis Pomeranorum temporibus, praedia gentilia dynastarum et eqvitum a nexu beneficiario libera fuerunt, paulatimqve, ascriptis imperio Casimiro et Bogislao ducibus, alia citius, alia serius a pristina, eaqve hereditaria conditione recedere coeperunt. Principes in regia libertate perstitisse, manifestum est, et palam liqvet, ante Fridericum I. Hohenstauffium, neminem eorum in numerum Imperii ducum fuisse relatum. Etenim iudicio sapientum, et indubitatis historiae argumentis recentior est constitutio, qvae de ludis eqvestribus circumfertur, nec scio, an vanius ullum absurdiusqve commentum afferri possit. Fallunt admodum, aut fallentes incaute seqvuntur, qvi existimant, Vratislaum, Ducem Pomeraniae, interfuisse conventui A. Dccccxxxviii. habito, qvo leges ludorum eqvestrium sancitae perhibentur. Non congruunt temporum rationes, et repugnant stylus titulusqve Ducis Pomeraniae tunc nondum receptus, qvem primi omnium Casimirus et Bogislaus obtinuerunt. Vratislaus I. huius nominis, idemqve veris monumentis cognitus, a seculo Henrici Aucupis longissime abest, nec Pomeraniae, sed *Slavorum Princeps* nominatur. Vratislaus II. remotior est, tempori minus convenit, atqve adeo coniectura non inani ducitur,

tur, qvisqvis putat, *Sec. XII.* eam de *torneamentis* constitutionem sub Henrici Aucupis nomine esse confictam, qvae extat *apud Melchiorem Goldastum Const. Imperial. tom. I. an. 938.*

IX. Simul atqve autem hi Duces superstitioni et impietati nuncium remiserunt, pari liberalitate et auctoritate ad hanc maxime arduam rem aggressi sunt, atqve ad instituenda sacerdotia, et condendam Antistitis sedem animos converterunt. Inter qvos Vratislaus I. a cultu idolorum revocatus est hortatu Ottonis Babenbergensis, qvi diligenter has partes egit, nihilqve inexpertum omisit, ut negotium inceptu difficile, et exitu anceps, nec minus cum suo periculo coniunctum susciperet. Nam et prudenter, annitente Poloniae Duce, conciliavit duros obstinatosqve homines, et cautam persvadendi rationem adhibuit, et populum, inprimis vitam moresqve aestimantem, decora liberalitate atqve innocentia ita sibi devinxit, ut nihil qvidem culpae ei dari posset. *Vita Ottonis Pomeraniae Apostoli lib. III. cap. 23. et historia anonymi lib. II. cap. 7. 11. itemqve epitome de vita Ottonis p. 366. editionis Iaschianae. Helmoldus lib. 1. cap. 40. Chron. Slavor.*

X. Primum Antistitis Pomeraniae domicilium a Vratislao I. Iulini constitutum est, qvae urbs tunc opulenta, et commerciis freqvens, et navigantibus mare Svevicum opportuna erat, maximeqve florebat. *Adamus Bremensis lib. II. cap. 12. H. E. collato Helmoldo lib. 1. cap. 2. Historia vitae Ottonis ab anonymo scripta lib. II. cap. 26. H. Conringius de urbibus Germanicis th.* LXXXVI. Vinnetam alio nomine dictam putat.

XI. Inde sedes auspicio Casimiri aliorsum delata, et amplioris incrementi causa in oppido Caminensi collocata est, nec minus Principum beneficio, qvam iurisdictione et imperio contineri coepit. *Micraelius Chron. lib. V. p. 225.* Qvae mutatio Pont. Rom. assensu peracta est, qvorsum spectant confir-

firmationis tabulae, qvas ascribere non pigendae nunc operae videatur. *Clemens* (huius nominis III.) *Episcopus Romanus, servus servorum Dei, venerabili fratri, Sigefrido Caminensi Episcopo salutem. Statuimus, cum civitas, qvae VVollin* (Iulin.) *dicitur, in qva sedes episcopalis esse solebat, propter guerrarum incommmoda, deserta esse proponatur, ut haec ipsis sedes sit in posterum in ecclesia sancti Ioannis Baptistae, apud civitatem Caminensem, qvae populosior est, et securior habetur. Datum* Late*rani per manum Moysi, Lateranensis Canonici, vicem agentis Cancellarii, VI. Cal. Maii anno Christi millesimo centesimo octuagesimo octavo: Pontificatus nostri primo.* Rationes temporum actorumve belle conveniunt, et expeditio Danica Valdemari I. aperte notatur, qvae cum transferendae sedi, tum evertendae urbi Iulinensi occasionem causamqve dedit. *V. Daniel Cramerus hist. eccles. Pomeran. lib. 1. cap. 37.* Aliqva hic observanda. 1. Iulinum et VVollinum qvibusdam, praesertim recentioribus, unum et idem videri, qvibus diploma Clementis congruit. 2. a Iulio Caesare originem Iulini repeti, eamqve ad sententiam ab auctore vitae Ottonis Babenbergensis accommodari, qvod lancea illius columnae mirae cuiusdam magnitudinis infixa, diu ibi asservata fuerit. Sed hoc indicio fabula se prodit, qvandoqvidem Romani non lanceas, sed hastas staturam hominis haud multum excedentes habuerunt, nec terra mar[illegible] qve in oras illas Caesaris arma signaqve pervenerunt. 3. di[illegible]ngvi oportere tempora, *fundationis* episcopatus Iulinen[illegible], atqve eius *translationis* et confirmationis. 4. eum null[illegible]nqvam metropoli sive in Germania, sive in Polonia, sive in Dania fuisse obnoxium. Rugia ceteroqvin excipienda [illegible]t, qvae Rotschildensem Danorum praesulem agnovit, *Pontanus hist. Dan. lib. VI. Cramerus lib. I. cap. 41.* 5. Ottonem [illegible]eligionis Christianae causa bis in Pomeraniam demigrasse, et primo Calixti II. ac deinde Honorii II. Pont. Rom. auctoritate hanc insignem arduam-

duamqve Pomeraniae Apoſtolatus provinciam ſuſcepiſſe. Vbi bene et appoſite conciliare licet ſcriptorem vitae Ottonis, et Conradum Vrſpergenſem. *Qvo vid. Caeſar Baronius annal. Eccleſ. XII. an. 1124.* 6. Epiſcopatum Iulini et inſtitutum, et decimis reditibusqve ſacris auctum fuiſſe beneficio Principum, priusqvam Imperio fidem nomine ducum clientelarium obligarent. Hinc nemo ad eam dignitatem, niſi voluntate et aſſenſu Ducum aſcitus electusqve eſt, qvod praeter hiſtoriarum monumenta, *ICtus eximius Mattbias Stepbani* luculenter probavit. Conf. Dan. Cramerus *lib. I. cap. 37.* Micraelius, et acta publica, qvorum partem attigit *David Cbytraeus in Saxonia p. 9.* Recentiora, qvae promulgato reſtitutionis edicto, diſceptata ſunt, nunc omitto. 7. A tempore Sigefridi, ad qvem literae Clementis III. allatae ſunt, Antiſtites continuata ſerie Caminenſes nominantur, ſed poſtea inſignis mutatio accidit, praeſertim cum ritus Pontificii in Pomerania exoleſcererent et abrogarentur. Qvid de eo novo iure conſtitutum fuerit, ex ſanctione Veſtphalica conſtat, *art. X. S. qvicqvid art. XI. §. teneatur*, et novisſime lucem accipit ex *receſſu Stetinenſi A. MDCLIII. inito, §. 22. et 24. apud Micb. Caſp. Lundorpium act. publ. cont. lib. IX. p. 851. ſeqv.* Qvamvis poſthaec aliqvae conditiones alteri tranſigentium parti duriores viſae fuerint, qvod aliorſum ſpectat, nec privatim definiri poteſt. 8. Nunqvam vero iſte epiſcopus ius dignitatemqve Principis imperii obtinuit, neqve in comitiis ſuffragium tulit, et iure *fundationis, donationis et dotationis* ſemper Ducibus Pomeraniae, tanqvam tractus illius et *territorii dominis* ſubiectus fuit. Tantum addo de Ottone Babenbergenſi, eum a Clemente III. in divos relatum, diploma *canonizationis extat apud Baronium annal. Eccleſ. tom. XII. ad an. 1189.* Neqve huius inſtituti eſt de illius aevi, et ſigillatim de curiae Clementinae ſtylo commentari, nec eſt, cur vocabulum *guerrarum* forte legentem offendat,

qvip-

qvippe qvod ſeculo inprimis XIII.XIV.et XV.pragmatico ſcribendi uſu receptum eſt, et in tabulis Sigismundi Lutzelburgici ſaepe reperitur. Hoc modo in diplomate Conſtantienſi Ao. MCCCCXV. dato *gverrarum* diſpendia, qvae hic *gverrarum* incommoda appellantur.

XII. Sub idem tempus, qvo Pomeraniae aditus ad Chriſtum patefactus eſt, *Belgardia* monumentis celebratur, ac in faſtis noſtrae gentis, et Polonorum annalibus crebro memoratur. *Anonymus vitae Ottonis epitomator* eam literis conſignavit, et vel inprimis hoc laudi dedit, qvod non difficilem ſe ad amplectenda Chriſti ſacra praebuiſſet. Neqve eo ſecius Otto Babenbergenſis auſpicato ad oppidum acceſſu, animos civium pietate et exemplo ſuo ad verum Dei amorem cultumqve accendit. Alius vitae Ottonis ſcriptor *Belgardiam* nuncupat, et ſtudio ac diligentia Epiſcopi incitatam, magno doctrinae coeleſtis deſiderio flagraſſe affirmat. *Belgradiam*, inqvit, *petens, ſimili operum effectu illic laetificatus eſt, omnibus ſe Domino ſponte applicantibus, cap. XXXVII.* Nec multo poſt idem tradit, *apud Belgradiam* muneris ſacri terminum ſtatuiſſe, *idem cap. XXXVIII.* Qvod nomen a Venedis inditum eſt, qvi Svevos Ciſbalthianae Pomeraniae Aborigines exceperunt, atqve has oras longe lateqve impleverunt. Non accurate aeſtimant, ſed ex ingenio comminiſcuntur originem, qvi aliunde repetunt, et ſive Latinis, ſive Tevtonibus, primordia aſcribunt. Multo minus deduci poteſt a monte Bellicardo, in veteris Germanorum Burgundiae fines deſcripto, cuius Comes Theodericus infelices ceſſionis Henrici V. tabulas ſubſcriptione firmavit, *apud VVilbelmum Hedam in biſt. Vltraject. p. 155.* Nihilo rectius ab idolo Beli arceſſitur, cuius ſtatuam ibi cultam eſſe, nulli Pomeranorum annales tradunt. Imago *Trigelavi*, Numinis nota eſt, paſſimqve memoratur. V. *poſt Andream vitae Ottonis ſcriptorem, Elias Schedius de DIS Germanis Syngram. III.*

cap.10. Sed Geroviti, a qvo militiae auſpicia petebant, non meminit, de qvo legere eſt Andreanos faſtos, *lib. III. cap. 5. et 9.* Vterqve Slavorum et Venedorum idolis annumeratur, Schedius autem Vandalos a Venedis non diſtingvit, ut par eſt, neqve cum cura ſemper origines ultimas ſcrutatur. Gerovitus idem eſt, qvi aliis Herovitus, bella regere creditus, et a Germanis etiam nomine Martis cultus, victimisqve placatus, *Caeſar B. G. VI. 19. Tacitus M. G. IX. 1. conf. ſcriptor vitae Ottonis anonymus lib. III. cap. 5.* Ne qvid nunc de haſta Julii Caeſaris afferam, qvam Pomerani opinione et ſuperſtitione decepti, ritu ſacro cohoneſtandam putarunt, eaqve de cauſa Iulinenſes ab Antiſtite Francorum reprehenſi, atqve ad meliorem Dei cultum inſtituti fuerunt, id qvod in *Ottonis vitae ab anonymo deſcriptae epitome* licet reperire, *p. 379.*

XIII. Non hic laboro de fabulis, et ingenii luſibus, qvorum plenae ſunt vulgares orbium deſcriptiones, qvas tituli et imagines plerunqve venales reddunt, ſpecioſisqve, at re inanibus elogiis commendant. Primus, qvod ſciam, Andreas Babenbergae Abbas, *Belgroenſem urbem* veris atqve incorruptis etiam monumentis mandavit, qvam VVinedi *Bialogrod*, vel compendio loqvendi, et contracto literarum ambitu *Belgrod* pronunciarunt. In qva ſententia ſcriptoris anonymi rerumqve conſenſus, et itinerum Ottonis congruens et apta commemoratio, atqve alia non obſcura indicia me confirmant. Verba ſcriptoris audiamus. *Sed peractis* inqvit, *omnibus Belgroenſem urbem petiit, deinde Colobregam,* qvam hodie Colbergam nominanus. Loqvitur de Ottone Epiſcopo, et aditum ad Pomeranorum urbes; operamqve docendi cauſa navatam deſcribit, ordinemqve adventus, ſalvis ceteroqvin hiſtoriae legibus, nonnihil mutat, et ſcita Latini ſermonis imitatione *Belgradiam* nominat, qvam ſeqviores

res

res ſvavitati aurium dantes *Belgardiam* appellarunt. Etiamnum Stargardia ſimile aliqvid oſtendit et ſervat, idoneumqve et ad hanc ſane cauſam accommodatum qvoqve argumentum praebet. Nam ea qvidem inſtituto et more Slavorum dicta eſt, *Zitarigrod*, deinde aſcita Latinorum *terminatione Zitarigroda*, ſive ut alii legunt, *Ztarigroda*, ac poſtea Stargardia nuncupari coepit. Eandem nominis viciſſitudinem experta eſt Belgardia, urbs ulterioris Pomeraniae perantiqva, et illa aetate, ſecundum Vinetam Iulinumqve, cultu et habitantium freqventia maxime inſignis, cuius cives ab humanitate pariter ac fortitudine iam a multis inde ſeculis commendantur.

XIV. Multis autem gravibusqve periculis urbs defuncta eſt, nec ambigua fide Principes ſuos coluit, et Polonis arma inferentibus animoſe reſtitit, magnumqve decus ex conſtantia reportavit. Qvod ſaepe exploratum eſt, praeſertim cum moenia et muros, ab impetu hoſtium defenderet, nec taedio qvietis, ſed amore libertatis res opesqve ſuas tueretur. Narrant ſcriptores Polonici, Bialogrodenſes animo et audacia ceteris praeſtitiſſe, et cum vaſtato paſſim agro, multi fortunae cedendum putarent, eos nihil minus, qvam deditionem paciſci voluiſſe. Sed tandem fati neceſſitas ipſos a propoſito avertit, et certamen potius, qvam gloriam finivit, cum Boleslaus III. difficultatis periculiqve ſui non immemor, urbem vi captam diriperet, mox autem cives clementiam poſcentes benigne acciperet, et parcendo, virtutem approbaret. *V. poſt Dugloſſum Martinus Cromerus de rebus geſtis Polon. lib. V. Salomon Neugebauer hiſt. Polon. lib. III. Ioachimus Paſtorius Flor. Polon. lib. II. cap. 6. in Boleslao Crivouſto.* Hic rerum exitus tunc fuit, cum impia oracula conſulerent, malisqve his admonerentur, ut ne ſuorum praeſidio Numinum ſe defenderent, ſed ope et auxilio fir-

miore niterentur. Neqve aliter evenit, qvando ex tempore, ut *Duglossus* auctor est, sensim mitioribus vivere legibus, et suscepto postea Christi foedere, piis et salutaribus institutis assvescere coeperunt.

XV. Iamqve urbs longo temporis spatio condita, numero et robore civium, veteriqve militiae disciplina steterat, cum vicinos ad populandum effusos agro prohiberet, aliisqve resistendi exemplum, et defendendi incitamentum occasionemqve daret. Saxones Daniqve ad praedas egressi, non inermem urbis populum experti sunt, maxime Poloni sub Boleslai signis, ingens bellum exorsi, praeter ceteros Scarbimirus belli praefectus, et iuncti ordinum agminumqve ductores, usu cognoverunt. Eqvidem vici et oppida qvaedam ignobilia, praesidio nudata facile hosti cessere: sed plus laboris erat, cum Belgardia lacesseretur, cuius obsidio non parvi impendii, et expugnatio non sine discrimine fuit. *Matthias de Mechovia lib. III. cap. 7.*

XVI. Qvare adducor, ut credam, illam ipsam urbem seculo, qvod fuit a Christo nato undecimum, commerciis excultam, muroqve circundatam fuisse. Nam uno alteroqve anno non excitantur simul et perficiuntur magnae ac populosae urbes, qvibus Belgardia ascripta est, cum Boleslaus III. Poloniam regeret, et oppugnandi causa fines Pomeraniae intraret. Id vero rerum temporumqve consensu ostenditur, initium tunc fuisse seculi XII. Christiani, qvo isthaec urbs mercatoribus adita, et viris opibusqve valida, atqve omnium rerum copia et commerciis nobilitata, moenibusqve cincta, ac deinde a Boleslao lacessita, et post multos labores et pericula tandem occupata memoratur. Qvod non dubito, qvin ad confirmandam hanc sententiam afferri possit, vel eo probabilis conjecturae argumento, qvod insigne aliqvod temporis intervallum ad tanta urbis incrementa reqvira-

ratur. Omnino igitur primordia haec altius, qvam a XII. ſeculo repetenda ſunt, et indicia certe ſuppetunt, iamdiu ante Saxonum adventum Venedos, et ſigillatim Iulinenſes, et Belgardienſes, navigato mari Svevico, mercaturas feciſſe, ſitusqve opportunitate alios, et praeſertim orae maritimae accolas ad ſe allexiſſe. Veſtigia qvoqve ſtructurae veteris haud obſcura ſe offerunt, et murus, qvo oppidum circundatur, antiqvitatem tuetur. Superiori tempore, cum hoſtes de Pomerania obtinenda certarent, iam Caeſarei, iam Svedi firmitate moenium, et ſitus commoditate invitati, ſedem ibi deligere voluerunt.

XVII. Nec vero ignorarunt Bogislaus IV. et Otto I. citerioris Pomeraniae Duces, qvantum in ea urbe ſitum eſſet, qvi hanc inprimis curam cogitationemqve ſuſceperunt, ut mortuo ſine liberis Meſtuino, qvem alii Meſciugum vocant, Belgardiam cum Pomerania ulteriori Polonis attributam repeterent, et miſſa legatione, ius ad ſtirpem ſuam pertinens, et pacta de ſucceſſione utrinqve facta evidenter demonſtrarent. Spe fruſtrati, ſolenniter obnunciarunt, contractisqve copiis, rempublicam tutati ſunt, non accepturi conditiones pacis, niſi Belgardia, totusqve ille tractus reſtituerentur. Nec multo poſt Bogislaus, conſerto praelio, Polonos vicit, et urbem, cum univerſa regione, ſangvinis titulo ad ſe devolutam, iure belli recepit, ac praeſidio firmavit. Per id tempus ſummam rerum tenebat in Polonia Vladislaus Locticus, Premislao II. qvem Meſtovvinus ſucceſſorem appellaverat, ſurrogatus, belloqve Marchico diſtractus, qvi rerum neceſſitate admonitus, iure ſuo ceſſit, pacemqve pactus, omnia qvaecunqve contra ſucceſſionis leges, contraqve conventorum fidem acta fuerant, irrita declaravit. *Io. Micraelius Chron. lib. II. p. 288. ſeq.* Tria hic obſervanda veniunt I. Iniuſta Meſtovvini abalienatio, qvae agnatis ab uno ſtipi-

te descendentibus fraudi esse non potuit, et publica solenniqve contradictione oppugnata et reiecta, ac tandem rescissa est. II. Iuris agnatione fulfulti, ex belli et cessionis capite, luculenta et memorabilis confirmatio. III. Belgardiae et ulterioris Pomeraniae tunc pleno iure Imperio innexae ratio, auspiciis Germanicis constituta. IV. Novi tituli, novaeqve propaginis origo, qvod Otto I. Bogislai IV. frater, primus, ex illa gente titulum *Domini Stetinensis* sumpsit, sibiqve ascripsit, *lineamqve* diversam principatus Stetinensis nomine posthac insignitam condidit ac firmavit. *Paulus Friedeborn Stetinens. rerum lib. 1. p. 44.*

XVIII. Dehinc amoenitas loci, et fides civium, et cura tuendorum ex propinqvo finium induxit Vartislaum IV. ut ne longius ab urbe recederet, atqve aulae sedem eo transferret. Nam crebra tunc bella exorta sunt, nec minus Poloni, qvam Cruciferi et Marchici, suo qvisqve apparatu, metum intulerunt. Minime autem Vratislaus IV. inutilem hanc operam sumpsit, qvum occupatam a Cruciferis Belgardiam, cum reliqvis oppidis pagisqve, rursus in ditionem redegit, et relictum sine herede Rugiae principatum, ex superiori successionis pacto adeptus, potentiam suam huius accessione insulae amplificavit. V. *Eichstadiani annales, Micraelius, et chronica antiqva.* Non accurate tradit auctor novae descriptionis Ducatus Pomeranici, insulam beneficio hereditatis ad VVartislaum accessisse, cum conventio mutua de succedendo causa acqvirendi fuerit, qvippe qvae non iure stirpis constabat, nec titulo hereditatis testamento, sive ab intestato ad descendentes delatae, sed mero pacto utrinqve inito nitebatur, *Martinus Zeillerus p. 589. et idem itinerar. Continuat. cap. XVII. p. 201.* Nec melius existimat Io. Is. Pontanus, insignem illam fertilemqve insulam ab Erico I. VVartislai VII. filio Daniae subtractam, qvod tamen

mul-

multo prius contigit, et vel argumento foederis pactiqve de succeſſione diu ante facti confirmatur. *Rer. Dan. lib. IX.*

XIX. Si qvando Pomeranorum Duces inter ſe regiones partiti ſunt, ut olim freqventi et pernicioſo exemplo partiri ſolebant, Belgardiae honori datum eſt, ut inter urbes alias, easqve iure comitiorum provincialium inſignes referretur. Tabulae et pacta diviſionum inter Vartislaum Bogislaumqve huius nominis VI.os, atqve inter eorum patruum Bogislaum V. ſuperſunt, in qvibus Belgardia memoratur, ſingularisqve conſtantiae, nec ſimulati erga Principes obſeqvii laudem habet. Hinc VVoldemaro Marchione extincto, Bogislaum ducem, redintegrando ulterioris; Pomeraniae principatui intentum, eximia caritate, et fide egregia recepit. *Leutbing. comment. c. l. ſuffragantur Pruſſici Marchiciqve annales.*

XX. Multas qvidem tulit calamitates et caſus, ſed nullo errore ad contumaciam adverſus indigenas Principes abrepta eſt, primaqve eius diligentia ſemper enituit, ſi patriae ſalus, et Principum fortuna atqve conditio poſtularet. Qvare ad conventum ab Erico II. indictum celeriter delegatos miſit, et diſtractis reipublicae rationibus, ad eam ſocietatem ſe applicavit, qvae iura Principum, et commoda gentis honeſtis aeqvisqve conſiliis tuebatur. Cum vero propinqvi de hereditariis portionibus contenderent, res arbitrio permiſſa, et prudenter transacta eſt, magno praeſertim illius urbis emolumento. *Micraelius lib. III. p. 404.* Aliqvando tamen, et praeſertim recentioribus bellis, ceſſit neceſſitati temporum, et perpeſſa eſt crebro difficultates, qvas mutare non potuit, cum nulla reſiſtendi facultas eſſet.

XXI. In has rerum vices, urbs ſemper patrimonio Ducum ſervata, nec unqvam ſacro ordini ſacerdotioqve praeſulum

ſulum attributa aſcriptaqve eſt, qvod ſine ratione factum exiſtimare non licet, et propenſae Ducum voluntatis ſignum auctoramentumqve cenſetur. At hoc praeſidio non potuit lenire fortunam temporum, eamqve cum aliis urbibus communem habuit, et bellis afflicta, aegre tot impendia et damna ſarcivit. Qvibus malis acceſſit nova et foeda calamitas, qvae Belgardiae aedes, coorto aliqvoties incendio, delevit, et priſtinum florentemqve ſtatum inſigniter mutavit. Magno cum luctu recordor annorum et menſium, plerunqve urbi iſti fatalium, qvi in commentarios relati, triſti ad recordationem exemplo memorantur. Etenim anno M D. VI. pridie Nonarum Maii, die in faſtis Ioanni ſacro, urbs tota funeſto igni vaſtata eſt, et curia templumqve una conflagarunt. Mox aedes rurſum extructae ſunt, ſed non in eam formam amplitudinemqve creverunt, ut priſtinum ſplendorem exaeqvarent. Plus temporis in templo reaedificando conſumptum eſt, eiqve turris deinde impoſita, et anno M D XVII. eſt perfecta. Qvae aliqvoties fulmine tacta, et anno MDLXII. inſtaurata, ac noſtra memoria iterum, et ſigillatim anno M D C L X I V. fulminis ictu percuſſa eſt, cuius mentionem hic faciendam duxi, qvia ibi aſſervantur inſcriptiones, qvae ad notitiam ſuperiorum temporum, et morem opinionemqve prioris ſeculi nonnihil conferunt, qvarum exempla nobis reddenda curavit *M. Iacobus Belſus*, vir dignitate et doctrina eximius, et ſacris Belgardienſibus praefectus.

XXII. Rebus paulum refectis, Belgardia opes ſubinde attritas, incendiisqve conſumptas paulatim colligebat, et Pomerania pace atqve commerciis florebat, donec turbidis qvorundam conſiliis Germania perturbaretur. Qvibus modis ſubinde expilata, et crudeliter direpta, ac ſancita *bonorum Eccleſiaſticorum* reſtitutione, tantum non in ſervitutem

addi-

addicta est, cum de sacrorum imperio et libertate sic dimoveri se animadverterent Duces. Idcirco iuris rationibus causam tutati sunt, et amplissimum Caminense sacerdotium, Antistitis dignitate tituloqve auctum, ab maioribus institutum, et beneficiis possessionibusqve donatum, semper in ditione et potestate sua fuisse confirmarunt. Sed votis meritisqve ipsorum non respondit fortuna, et ab anno inde M DC XXVII. regio illa, situ et natura loci egregia, magnum discrimen adiit, et diu multumqve afflicta ac vastata est, atqve id inter cetera Pomeraniae oppida Belgardiae evenit. Nimis longum sit referre vicissitudines, qvas experta est, cum transitus expeditionesqve militares versus Pomeraniam susciperentur. Ibi enim in ipsis belli Germanici initiis hospitia militibus assignata, et exactiones imperatae sunt, et eo praesertim tempore, qvo Caesarei et Svedi res spesqve suas variae bellorum fortunae committebant. Saepe huc exercitus traiecti, ne hostibus receptaculum esset: nec integrum liberumqve erat resistere necessitati, cum Banerius et Kroc-kovius in hanc finitimamqve oram adventarent. Non vacat, revocare animum ad calamitatum omnium memoriam, nec spatio annorum separabo res gestas, saepeqve bello et pace conversas, qvanqvam eae, si proxima tempora respicio, potissimum annis M DC XXVII. M DC XXXVII. M DC XXXVIII. M DC XLIII. et M DC XLVIII. insigniuntur.

XXIII. Controversiis, qvae ad religionem libertatemqve spectabant, pace Vestphalica confectis, urbs Belgardiensis sub auspicio et tutela Brandenburgica colligendi se spatium habuit, sed aliqvanto post maiori discrimini servata est, multasqve sustinuit calamitates. Incendio ter foedata, anno M DC LXIV. turrim fulmine incensam non sine dolore gemituqve vidit: qvae res in omen accepta, futura qvaedam

mala praenunciavit, eventusqve demum comprobavit. Nam praeter incommoda, ab advenientibus Svedorum manipulis accepta, duodecimo abhinc anno, qvi fuit M DC LXXVI. coorto nocte incendio, tertia pars urbis consumpta est: Mox inseqventi anno M DC LXXVII. qvod erat reliqvum, cum templo et curia, integris duntaxat scholae domiciliis, misero et funesto urbis spectaculo deflagravit. Qvare post magnas istas luctuosasqve Belgardiae inclinationes, cura indulgentissimi Electoris Brandenburgici animum subiit, ut existimaret, unam tot malis medendi superesse rationem, si oppidum, cuius tertia pars iam instaurata est, omnibus modis sublevaretur. Cuius iussu et imperio Senatus populusqve, et inter alios Daniel Hinzius COS. omnem eo diligentiam conferunt, ut avertendi incendii causa inposterum aedificia ad exactiorem architecturae regulam extruantur, et itinera urbis plateaeqve multo ampliores reddantur, et arte atqve usu omnia magis magisqve excolantur.

Accessio I. ad §. XXI.

ANno Domini Natalis inferioris numeri decimo septimo post mille et qvingentos annos, praesens opus fido labore est extructum ac elaboratum, regnantibus sanctissimo Patre Leone, divina gratia, Papa decimo, Imperatore Invictissimo Maximiliano, et Principe nostro, Duce Stetinensi Bugislao, et Martino Episcopo Caminensi.

Consulibus huius oppidi, Deitlaff Bogarzken: Paul Glasenapp: Hans Gantzels: Camerariis, Reimar de VVoldis, Iochim VVoperssnovv, Otto Jans. Rectore Ecclesiae Mareschallo, Domino Nicolao Flemmingio, Rectore Lectorii Petro Selliken, Rempublicam bene gubernantibus. Summitas turris est exacta anno, qvo supra, die octavo Visitationis intemeratae Virginis Mariae, in cuius honorem Basilica haec erecta, fundata et extructa, qvam, misericors Tu DEVS Altissime, ob honorem Tuae castissimae Matris protegere digneris ab omni impetu, tempestate fulminis et tonitrui, ut laus tua et matris Tuae in perenni laude habeatur.

A.1517.

A. 1517.

Titulus triumphalis Salvatoris nostri defendat nos ab omnibus malis. Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum.

Accessio II. ad eundem §. ex verbis tabulae plumbeae inscriptis.

Haec turris coepta est aedificari circa festum Ioannis Baptistae anni 1562. erecta vero ipso die Mariae Magdalenae, et aliquot sequentibus. Sub Imperatore Romano Ferdinando, eius nominis primo. Ducibus nostris Pomeranis. D. Barnimo et eius ex fratre Pronepotibus D. Ioanne Friderico Episcopo Caminensi, D. Bugslao, D. Ernesto Ludovico. D. Barnimo Iuniore et D. Casimiro, qvos omnes pios Principes velit servare diu incolumes Deus omnipotens.

Consulibus vero huius Civitatis: Paulo Hintzken, Iacobo Schmolcken, et Dionysio Glasenappen, Camerariis: Iochim Schutten, Paulo Smolcken et Paulo Cassuben. Gubernatoribus huius Ecclesiae, Antonio Vossen, et eius collega D. Iacobo Meyer. Rectoribus Scholae Christiano Moltzan, et eius Collega Iacobo Scheven. Procuratoribus templi, Iochim Gudeiahr, Paul Bogatzke, Paul Voss. et Iochim. Prutze.

Architecti huius turris fuerunt pater et filius, Iacob et Bartholomaeus, Garibelin cognominati, Anno Domini, ut supra videlicet millesimo, qvingentesimo, sexagesimo secundo.

Fiat pax in virtute tua et abundantia in turribus tuis.

Oremus:

Da pacem, Domine, in diebus nostris, qvia non est alius, qvi pugnet pro nobis, nisi tu, DEUS noster.

Defensor noster aspice, insidiantes reprime, guberna tuos famulos, qvos sangvine mercatus es.

Gregem tuum, qvaesumus Domine pastor bone. placatus intende, et oves, qvas pretioso sangvine tuo in cruce redemisti, Diabolica Turcicaqve non sinas incursione lacerari, qvi cum Patre et Sancto Spiritu vivis et regnas Deus in secula seculorum Amen.

Scripsit haec Antonius Voss, Pastor huius Ecclesiae sexto die mensis Augusti.

Ser-

Servanos Domine vigilantes, et custodi nos dormientes ut vigilemus in Christo et requiescamus in pace. Amen.

Consectaria. I.

HIc aevi nondum emendati speciem exemplarqve cernimus, et sectam *Cleri*, et stylum ritumqve dedicandi simul notamus.

II. Maximiliani I. et Leonis X. elogium, titulum, collocationisqve ordinem observamus.

III. Mutato sacrorum imperio, et iurisdictione Ecclesiastica, pace religionis suspensa, styli scripturaeqve pragmaticae diversitatem consideramus.

IV. Turcica incursio cum Diabolica coniungitur et comparatur, non tantum ob periculum belli Turcici, qvod a Pomeraniae finibus adhuc remotius erat, sed etiam ideo, qvod praetextu collationum Turcicarum Legatus sacrae sedis pecuniam in finitimis tractibus, et praesertim in vicino Septentrione corradebat, *Pomarius in Epitome ad an. 1561.* Vnde *synchronismus* liqvet. V. Belgardiae arx, qvae extra urbis pomoeria est, cum agro circumiacente et praefectura, est portio insignis Ducatus Sedinensis, et una cum aliis satrapiis atqve urbibus, pace Vestphalica non detractis et cessis, ditione Brandenburgica continetur. Vtraqve situ et pulchro prospectu, qv: late patet ad fundos et prata, vicinumqve montem, positis Konigsmarckii castris celebratum: nec minorem amoenitatem conciliat Persante amnis.

V. Assignata est recipiendis collationibus, qvae praefecturae Belgardiensi imperantur, *Legestadt* vocant.

VI. Posita est sub *lat.* 53°. 49′. et *long.* 40°. 30′.

): o :(